

זרעונים

לימוד והשראה
למפגש גננות

חמד
בית חינוך כמשפחה

הרצוג
מרכז למידה ופיתוח

לב לדעת

• מפגש גננות שני: על אור ונרות יום הולדת •

פתיחה

מפגש - כיבוי הנרות

◀ נעביר את התמונה בין המשתתפות, ונערוך סבב אסוציאציות חופשי בו כל אחת אומרת את המלה שעולה בדעתה לאור התמונה (במקרה שדרושה היכרות מחודשת, אפשר להוסיף לאמירת האסוציאציה גם שם, וזיכרון יומולדת נוראי/ משמעותי של כל אחת). נרשום את האסוציאציות על לוח / דף.

◀ בתום הסבב הקצר, נמפה את האסוציאציות ונעיר את תשומת הלב למגמה הכללית של הדברים (חיובית/ שלילית/אמביוולנטית)

המנהג הזה, של כיבוי נרות העוגה ביום הולדת הוא מנהג רווח מאד, שנהוג ברוב הבתים וברוב הגנים. הוא אולי נראה שולי, אבל יש לו מטען ומשמעות שעשויים להיות מפתח חשוב להתבוננות על חגיגת יום ההולדת. במפגש הקרוב נתבונן יחד במנהג הזה, וננסה לשאול את עצמנו מה עמדתנו לגביו, מה הוא מעניק לנו,

האם זו האפשרות המתאימה ביותר עבורנו (באופן פרטי, ככלות יום הולדת, ובאופן מקצועי, לגבי ילדי הגנים שלנו), ואיך אפשר למנף את נושא הנר והאור למחזות נוספים.

◀ נעביר בין כולן תמונה נוספת:

◀ נבקש, באופן חופשי יותר (לא חובה בסבב) לחלוק אסוציאציות גם מהנר שבתמונה הזו.
◀ יש להניח שהלך הרוח יהיה שונה למדי הפעם. נסכם את הדברים, ונספר מעט על המושג "ואניטס" באמנות, שהצויר לעיל שייך לו:

ואניטאס – (מלטינית: Vanitas, ריקנות)

הוא סוגה סמלית של תיאורי טבע דומם, האופיינית לציור ההולנדי והפלמי של המאה ה-16 וה-17. מקורו של המונח הוא בפרשנות הנוצרית לתנ"ך וברעיון כי על האדם המאמין "לזכור את המוות" ("ממנטו מורי"). תיאורי הוואניטאס, שהיו פופולריים בעיקר בציור, הציגו מבחר של תיאורי טבע דומם ובהם שילוב של פריטים בעלי משמעות סמלית. בתיאורים הופיעו פריטים כגון נרות כבויים או דועכים, כוסות יין הפוכות, גולגולות אנושיות, שעוני חול, פירות או פרחים במצבי ריקבון שונים וכדומה אשר רמזו על המוות המתקרב. מטרתם של ציורים אלו הייתה לתאר את חלוף הזמן ואת אפסיותם של החיים האנושיים, כביטוי מוסרי.

< לימוד:

נסכם בקצרה, ונמשיך מכאן, בלי להתעכב על הדברים בינתיים. נקרא יחד את המדרש הבא:

"אמר בר קפרא: הנפש והתורה נמשלו בנר.
הנפש – שנאמר: 'נר ה' נשמת אדם'. והתורה – שנאמר: 'כי נר מצוה ותורה אור'.
אמר הקב"ה לאדם: נרי בידך ונרך בידי.
נרי בידך – זו התורה, ונרך בידי – זו הנפש.
אם שמרת את נרי אני משמר את נרך, ואם כיבית את נרי, אני מכבה את נרך"

2

לימוד קצר, בחברות או כולן יחד:

- < מה המשימה של האדם, ושל הקב"ה, לפי המדרש?
- < נסו לחשוב על דימוי הנר- ביחס לתורה וביחס לנפש, וכן – לאור ציור הואניטאס שפגשנו כאן לפני רגע. אלו תכונות של הנר מבטאות משהו מנפש האדם? ומה מסמל כיבוי הנר?
- < מה היה חשוב בעל המדרש על המנהג לכבות את נרות העוגה (שמייצגות את מניין השנים) ביום ההולדת?
- < ולאור המדרש, מה דעתכן על המנהג הזה?
- < האם נוכל לחשוב על משמעות חדשה שניתן להעניק למנהג כיבוי הנרות האהוב והמצוי כל כך? או לחילופין: האם אתן מכירות מקור או טעם קדום למנהג הזה?
- (חשוב להבחין: אין כאן כל כוונה לדחות בהכרח את המנהג, אלא להקדיש תשומת לב למנהגים שאנחנו נוהגים לאמץ באופן אוטומטי. האפשרות לשאול ולחקור, תזמן לנו גם את זכות הבחירה, אם לנהוג כך או לא, ותעמיק את הערך המוסף שאנחנו מבקשים להעניק לילדים ולנו, בחגיגת יום ההולדת.)

3

מזווית אחרת- נר יום הולדת- הבזק של אור

- ניתן להתבונן על הנרות הדולקים לרגעים כמעין הבזק של אור, מעין תמצית של האור, של הטוב שמאיר מילד יום ההולדת באותו רגע- התבוננות משותפת של כל השותפים ביום ההולדת באור של ילד יום ההולדת. על רקע המדרש, המתאר את הנפש כאור נעשה יחד תרגיל המתמקד במה המשמעות של האור וההבזק שלו:
- < נחלק דפים, נזמין את המשתתפות לחלק את הדף באמצע ולכתוב – מצד אחד של הדף- על מישוהו בסביבתן שמוסיף להן אור (נקודות שאפשר להתייחס אליהן בכתיבה: האם הוא/היא יודע/ שהוא/היא מאיר/ה לך? האם זה היה כך מאז ומעולם? האם ניתן לבודד תכונה/ מעשה/ דבר אחר שבזכותם הוא/היא משפיע/ה עליך כך?)
- ומצד שני של הדף- על מישוהו שהן מאירות לו, ומוסיפות לו כח (נקודות שאפשר להתייחס אליהן בכתיבה: האם את בוחרת לעשות כך? האם הוא/היא מודעים לכך? מה בך/ במעשייך/ בהיותך משפיע עליו/ה כך? האם את שמחה בתפקיד הזה?)

◀ כעת נשב במעגל, ונחלק לכל אחת נר. נזמין כל אחת לשתף במידה בה היא רוצה לשתף בדברים שכתבה, באופן הבא:

הראשונה בסבב תדליק את הנר שלה, ותספר (בקצרה או באריכות) על מי שמעניק לה אור. אח"כ היא תספר על מי שהיא מרגישה שהיא מעניקה לו אור, ובתום דבריה תדליק עם הנר שלה את הנר של זו שלימינה במעגל. וכך כל את בתורה, ברגע שהנר שלה ידלוק, תספר על שתי הדמויות האלה שעליהן כתבנו, ובתום הדברים תדליק את הנר של שכנתה.

כשהמעגל כולו מאיר, נקרא יחד את הטקסט הבא, שפרסם הרצל ב"די וולט", (ביטאון התנועה הציונית):

"בראשית דולק אור אחד, ועוד אחד ועוד אחד, ועוד אחרים. החושך יחלוף כליל. מתוך הצעירים ייבקע האור בראשונה, ואחר ילוו עליהם האחרים, אוהבי הצדק והאמת, החופש והקדמה האנושית, היופי. ובהיות הנרות כולם דולקים, ישתאו וישמחו על העבודה שנעשתה. אין לך תפקיד חשוב ומביא אושר יותר מתפקיד השמש משרת האור".

(בנימין זאב הרצל, "די וולט", 1897)

◀ האם אתן מזדהות עם קביעתו של הרצל, שאין תפקיד חשוב ומביא אושר יותר מתפקיד השמש משרת האור? האם אתן מרגישות שזו לעיתים גם הגדרת המלאכה שלכן, כגננות? מה האורות שאתן מוצאות בגן שלכן? ואיזה אור אתן מביאות לגן?

סיכום

נחשוב יחד, כסיכום:

לאור המעגל המאיר שיצרנו, ודבריו המרוממים של הרצל-

◀ האם נוכל לשאוב השראה מאלה ולהוסיף תוכן וערך לנרות יום ההולדת בגן?

◀ האם לדעתכן דרוש לנו טקס חדש? או שניתן להוסיף ולצקת משמעות חדשה לקיים?

בסבב סיכום מהיר, נבקש מכל אחת להציע רעיון קטן, באיזה אופן נוכל להאיר על האור שישנו בכל ילד יום הולדת? (שאלות מדייקות: איך נביא את האור הזה לידי ביטוי במהלך הטקס, ואיך נעצים אותו?)

◀ נכתוב את ההצעות ונשלח את הרשימה לכל משתתפות המפגש, כפרי של חשיבה משותפת ולימוד מאיר עיניים. הצעות שניתן להעלות:

שיתוף ההורים והחברים בגן בהכנת יום ההולדת ומציאת האורות בילד יום ההולדת

הכנת נרות יום ההולדת יחד כך שיבטאו את האור המיוחד של הילד

בחירה של ילד יום ההולדת להאיר נקודות של אור וטוב שהוא רואה בגן (אפשר עם פנס).

